

MANSIKKAPROJEKTI

– elintarvikkeiden merkintöjen ja jäljitettävyyden tarkastaminen ulkomyynnissä

Sisällysluettelo

1.	Johdanto: projektin tausta ja tavoitteet	3
2.	Elintarvikkeiden jäljitettävyyden ja merkinnät	4
3.	Mansikan merkinnät ja jäljitettävyydoksumentit.....	5
4.	Projektimenetelmät ja toteutus	6
5.	Tulokset	6
5.1	Merkinnät	7
5.2	Jäljitettävyydoksumentit.....	7
6.	Tulosten tarkastelu ja yhteenveto	8
	Lähteet	10

1. Johdanto: projektin tausta ja tavoitteet

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira (nyk. Ruokavirasto) toteutti vuonna 2017 valtakunnallisen kasvisten alkuperän valvontahankkeen, johon osallistui 38 valvontayksikköä viiden eri aluehallintoviraston alueelta. Valvonta kohdistui pääasiassa liikkuviin elintarvikehuoneistoihin ja torimyyntiin, ja eniten tarkistettiin mansikka-, herne- ja varhaisperunaeriä. Tulosten mukaan Oiva-arviointi-asteikkoa käyttäen 84 % sai arvosanan oivallinen tai hyvä tuotteiden yleisistä merkinnöistä. Osasta elintarvike-eristä puuttui kuitenkin kokonaan tarvittavat merkinnät, tai merkinnät olivat puutteellisia. 81 % sai arvosanan oivallinen tai hyvä elintarvikkeiden jäljitettävyyttä tarkasteltaessa. Alkuperämaatietojen tai erätunnisteiden puute alensi arvosanaa. (Evira 2018.)

Tämän raportin käsittelemä mansikkaprojekti on osa Porin kaupungin ympäristöterveydenhuollon vuoden 2024 valvontasuunnitelmaa. Porin kaupungin terveystoimiala ei osallistunut vuoden 2017 Eviran hankkeeseen. Valvontayksikkömme on satunnaisesti tarkastanut marjojen myyntiä, mutta meillä ei ole tarkempaa tietoa alueellisten toimijoiden toimintatavoista ja elintarvikkeiden merkinnöistä ja jäljitettävyydestä. Tämän vuoksi valvontasuunnitelman mukaisesti toteutettiin valvontaprojekti, joka keskittyi elintarvikkeiden merkintöjen ja alkuperän tarkastamiseen ulkomyyntissä. Kohde-elintarvikkeeksi valikoitui mansikka ja valvontapaikoiksi 10 mansikan ulkomyyntipistettä.

Mansikkaprojektin taustat ovat osittain samat kuin Eviran hankkeen taustat. Tuorekasviskaupan valvonta koetaan usein haastavaksi, sillä toimijoita on paljon ja kohteet ovat vaikeasti tavoitettavissa, sillä ne ovat usein liikkuvia elintarvikehuoneistoja. Eviran (2018) mukaan terveystarkastajat arvioivat tuorekasviskaupan toimijoiden osaamisen ja vaatimusten tuntemuksen usein heikoksi. Elintarvikealan toimija on vastuussa elintarvikkeiden jäljitettävyydestä ja hänen tulee tietää elintarvikkeen hankinta- ja luovutusajankohdat (Ruokavirasto 2023a). Elintarvikkeiden vajavaiset merkinnät voivat johtaa kuluttajaa harhaan elintarvikkeen alkuperämaan suhteen (Ruokavirasto 2023b).

Projektin kohteeksi valittiin mansikka, koska sillä on tiettyjä erityispiirteitä elintarvikelainsäädännössä. Mansikan sesonki on suhteellisen lyhyt. Ulkomyynti on merkittävä osa mansikkamyyntiä, ja siihen liittyy erilaisia toimijoita kuin muuhun elintarvikealaan. Mansikoita myydään usein torikaupassa ja muilla ulkomyyntipaikoilla, mikä voi tuoda oman lisähaasteensa jäljitettävyydelle. Mansikoita myydään sekä pakattuina että pakkaamattomina, ja lisäksi markkinoilla on sekä kotimaisia että ulkomaisia mansikoita, mikä tuo oman ulottuvuutensa tuotteen jäljitettävyyteen. Mansikka on arvokas ja haluttu tuote. Tämän vuoksi se on myös altis väärinkäytöksille, kuten väärennöksille. On herännyt epäilyjä, että ulkomaalaisia mansikoita olisi voitu kaupata kotimaisina. Ruokapetosten tutkimukseen Luonnonvarakeskus yhdessä Ruokaviraston kanssa onkin kehitellyt isotooppi-tutkimusmenetelmän, jolla pyritään selvittämään mansikan alkuperää (Ruokavirasto 2019).

Projektin tarkoituksena oli kerätä paikallistason tietoa mansikoiden merkinnöistä, jäljitettävyydestä ja myyjien toimintatavoista. Päämääränä oli saada selville, miten hyvin ulkomyyntissä olevien mansikoiden merkinnät ja alkuperä on ilmoitettu, minkälaisia jäljitettävyyssjärjestelmiä toimijoilla on ja kuinka hyvin myyjät noudattavat säädöksiä. Projektin tulosten avulla pystytään tarkastelemaan paikallisen toiminnan tasoa Eviran (nyk. Ruokaviraston) saamiin valtakunnallisiin tuloksiin nähden ja arvioimaan paikallisten kuluttajien saamia tietoja.

Projektin tavoitteena oli lisätä valvonnan vaikuttavuutta kiinnittämällä tarkastuksissa erityishuomiota merkintöihin sekä antaa toimijoille ohjausta ja neuvontaa mansikan merkinnöistä ja jäljitettävyydestä. Tavoitteena oli myös auttaa yksikköämme kehittämään käytäntöjä ja suosituksia, jotka parantavat elintarviketurvallisuutta, vähentävät elintarvikepetoksia ja lisäävät kuluttajien luottamusta paikallisiin elintarviketoimijoihin.

Johdannon jälkeen raportissa taustoitetaan vielä luvun verran elintarvikkeiden jäljitettävyyttä ja merkintöjä. Tämän jälkeen käydään lävitse Ruokaviraston suositukset mansikoiden merkinnöistä ja jäljitettävyyssdokumenteista sisältöineen. Projektimenetelmiä ja projektin kulkua käydään lävitse pääpiirteittäin. Tämän jälkeen esitetään saadut tulokset ja lopuksi pohdinnassa tuodaan esiin johtopäätöksiä tuloksia ja arvioidaan mahdollisia kehittämistoimenpiteitä.

2. Elintarvikkeiden jäljitettävyys ja merkinnät

Elintarvikelain (297/2021) mukaan elintarvikkeista on ilmoitettava vastaanottajalle elintarvikesäännöksissä edellytetyt jäljitettävyyssiedot. Toimijoiden on kyettävä osoittamaan elintarvikkeiden jäljitettävyys sekä taakse- että eteenpäin periaatteella "yksi askel taaksepäin" ja "yksi askel eteenpäin". Tämä tarkoittaa, että toimijoiden on pystyttävä tunnistamaan, keneltä he ovat elintarvikkeensa saaneet ja kenelle he ovat niitä toimittaneet. (Ruokavirasto 2023c.)

Jotta viranomaiset voivat tarvittaessa saada nämä edellä mainitut tiedot, toimijoilla tulee olla asianmukaiset järjestelmät ja menettelyt jäljitettävyyden varmistamiseksi. Elintarvikkeiden jäljitettävyyden helpottamiseksi markkinoille saatetuissa elintarvikkeissa on oltava riittävät ja asianmukaiset pakkausmerkinnät tai tunnistetiedot. Lisäksi on suositeltavaa, että toimijat pitävät kirjaa vastaanotto- ja lähetyspäivämääristä, elintarvikenimikkeiden määristä ja nimikkeistä niin tarkasti, että ne voidaan yhdistää pakkausmerkintöihin. Toimijoiden on käytettävä järjestelmää, joka yhdistää elintarvike-erien tiedot toisiinsa riittävällä tarkkuudella, mutta lainsäädäntö ei määrittele järjestelmän yksityiskohtia. Toimivaltaiset viranomaiset arvioivat järjestelmän riittävyyden suhteessa toimijan toiminnan luonteeseen, kokoon ja vaikuttavuuteen. (Ruokavirasto 2023c.)

Elintarvikkeiden merkinnät lainsäädäntö määrittelee jäljitettävyyssdokumentteja tarkemmin. Tuorekasvisten myynnissä sovelletaan useita säädöksiä. Komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) N 543/2011 on määritelty Euroopan unionin alueella markkinoitavien ja sinne tuotavien tuoreiden hedelmien, marjojen ja vihannesten laatu- ja merkintävaatimukset. Yleiset pakkausmerkintävaatimukset kaikille elintarvikkeille löytyvät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta (EU) N 1169/2011, joka koskee elintarviketietojen antamista kuluttajille. Kansallisesti säädetään pakattujen elintarvikkeiden eränumeroista ja kielivaatimuksista maa- ja metsätalousministeriön asetuksella 834/2014. (Ruokavirasto 2020.)

Elintarviketuotteiden jäljitettävyys on keskeinen osa elintarviketurvallisuutta ja kuluttajansuojaa. Elintarvikkeiden jäljitettävyys voidaan varmistaa niihin liittyvien asiakirjojen merkintöjen avulla. Hyvä sisäinen jäljitettävyys on tärkeää, koska se mahdollistaa tehokkaan tuotteiden takaisinvedon ja vähentää sekä kuluttajille että elinkeinon harjoittajalle aiheutuvia vahinkoja. Hyvä jäljitettävyys auttaa rajaamaan mahdollisia terveysvaaroja, mutta myös

toimijan taloudellisia menetyksiä ongelmien ilmaantuessa. Mahdollisia ongelmatilanteita voivat olla esimerkiksi allergeenien väärät merkinnät tai ruokamyrkytysbakteerien löytyminen elintarvikkeista. Tällöin on tärkeää pystyä selvittämään nopeasti, mihin tuotteisiin ongelmallista elintarviketta on käytetty ja minne tuotteet on toimitettu. Jäljitettävyystietojen tallentaminen auttaa elintarvikkeiden markkinoilta poistamista, ja jäljitettävyystietojen avulla toimija pystyy osoittamaan viranomaisille, että yrityksen jäljitettävyysoikeus toimii ja yritys kykenee toimimaan ongelmatilanteissa oikein. (Ruokavirasto 2023a.)

Elintarvikkeiden hyvä jäljitettävyysoikeus lisää kuluttajien luottamusta elintarvikkeisiin ja niiden myyjiin. Oikeat jäljitettävyystiedot eivät johda asiakasta harhaan eivätkä ole tulkinnanvaraisia (Ruokavirasto 2023c). Jäljitettävyyden tarkastelu kuuluu vahvasti ruokahuuauksen estämiseen, mutta sen lisäksi läpinäkyvyys toimitusketjussa voi toimia yrityksen maineen parantajana ja lisätä kilpailukykyä markkinoilla. Sitoutuminen laatu- ja turvallisuusstandardeihin vahvistaa asiakassuhteita ja voi lisätä myyntiä. Jäljitettävyysoikeus ei siis ole pelkästään elintarvikehygienian kannalta tärkeää, vaan se tuo usein myös taloudellista etua.

3. Mansikan merkinnät ja jäljitettävyysoikeudet

Ruokavirasto (2020) ohjeistaa eri kasvien irtomyynnin ja pakattuina myytävien tuotteiden merkintöjä. Mansikan irtomyynnissä tai avorasiassa myynnissä myyntikyltissä on mainittava seuraavat asiat:

- **tuotteen nimi**
- **alkuperämaa** (maa nimeltä)
- **luokka**

Sen lisäksi **pakattuina myytävissä** eli laatikoissa ja suljetuissa pakkauksissa myytävien mansikoiden pakkauksissa on oltava seuraavat merkinnät:

- **elintarvikkeen nimi**, jos pakkauksen sisältö ei ole näkyvässä
- **erätunnus**
- **alkuperämaa** (maa nimeltä)
- **pakkaajan nimi ja fyysinen osoite**
- **laatuluokka**
- **paino** (sisällön määrä)
- **suomen- ja ruotsinkieliset merkinnät** (yksikielisessä kunnassa kyseisen kunnan kielellä ja kaksikielisissä kunnissa molemmat)

Pakkaamattomien sekä pakattujen mansikoiden kohdalla **laskuissa ja saateasiakirjoissa**, kuluttajalle annettua kuittia lukuun ottamatta, on mainittava seuraavat asiat:

- **tuotteiden nimi** (mansikka)
- **alkuperämaa**
- **luokka**

Elintarvike-erän tunnus ja tarvittaessa erää (lot) merkitsevä kirjain "L" on merkittävä pakkaukseen tai asiakirjoihin. (Ruokavirasto 2020.) Lisäksi yllä olevien tietojen lisäksi asiakirjoissa tulee mainita toimittajan nimi, ostajan nimi, päivämäärä sekä tuotteiden määrä, joista viimeksi mainittu ei ole ehdoton vaatimus lähetteessä, mutta se tulisi selvittää esimerkiksi laskusta (Evira 2017).

4. Projektimenetelmät ja toteutus

Mansikkaprojektin valvonta kohdistui kymmeneen mansikan ulkomyyntipisteeseen. Yhteensä eri toimijoita oli 8, sillä kahdelta toimijalta tarkastettiin 2 eri myyntipistettä. Tarkastettuja tuotteita oli yhteensä 16. Valvontapisteet sijaitsivat porilaisten markettien edustoilla sekä Porin torilla. Ajankohdaksi valikoitui kesäkuun alkupuoli heinäkuun alkuun asti mansikan kausiluonteisuuden vuoksi sekä valvontayksilön työvoiman saatavuuden vuoksi.

Tarkastuspäiviä oli kolme: 4.6.2024, 18.6.2024 ja 2.7.2024.

Tarkastuksiin käytettiin aikaa kohdetta kohden noin 15–20 minuuttia paikan päällä. Tarkastuksissa käytettiin Eviran lomaketta ”Kasvisten alkuperän valvontahanke 2017”. Valvontakohteista otettiin myös kuvia valvottavista kohteista. Tarkastuksissa oltiin kiinnostuneita niin kotimaisten kuin ulkomaisten mansikoiden merkinnöistä ja jäljitettävyydestä. Tarkastuksessa käytiin lävitse kaikki myyntipisteessä myynnissä olleet tuoremansikat.

Tarkastuksista tarkistettiin irtomyynnissä olevien sekä pakattuina myytävien mansikoiden kuluttajille annettavat merkinnät. Tämän lisäksi toimijoiden edustajia haastateltiin tuotteiden jäljitettävyyssdokumenteista sekä oltiin suoraan yhteydessä muutamaaan toimijaan asian suhteen puhelimitse tai paikan päällä. Tuotteiden merkinnät tarkastettiin pakkauksissa olleiden tuotteiden osalta kuluttajapakkauksista ja irtomyynnistä myyntikyltistä. Tuotteiden jäljitettävyyttä pyrittiin tarkastamaan varmistamalla jäljitettävyyssdokumenttien tietojen sekä tuotteiden ja dokumenttien yhdistettävyyttä. Jos tarkastuksessa havaittiin puutteita, myyjiä tai toimijoita ohjeistettiin asianmukaisten merkintöjen kriteereistä sekä jäljitettävyyssdokumenteista.

Tarkastuksen aikana ei tehty suunnitelmien mukaisia Oiva-tarkastuksia, mutta huomiota kiinnitettiin merkintöjen ja jäljitettävyyden ohella myös myyntipisteeseen, hygieniaan ja tuotteiden säilytykseen ja tuotteiden säilytystiloihin. Jos näissä havaittiin puutteita, myyjiä ohjeistettiin paikan päällä tekemään korjaavat toimenpiteet välittömästi.

5. Tulokset

Tarkastusten jälkeen tulokset kirjattiin lomakkeista erilliseen excel-taulukkoon. Tulokset käydään lävitse seuraavassa kappaleessa. Tulokset on eritelty merkintöjen ja jäljitettävyyssdokumenttien suhteen.

5.1 Merkinnät

Myyntikojuissa oli myynnissä vaihtelevasti joko yhtä tai kahta eri mansikkamarjalajiketta, yhteensä tarkastettiin 16 tuotetta. Suurin osa marjoista (87,5 %) myytiin irtotuotteina pakkaamattomina kahta tuotetta lukuun ottamatta. Kaikista irtomyyntipisteistä löytyi jossain muodossa elintarvikkeen nimi mansikka kirjallisena. Kuitenkin yli puolessa mansikkatuotteesta elintarvikkeen nimeä ei ollut ilmoitettu varsinaisessa tuotteen myyntikyltissä vaan seinällä olevassa banderollissa tai A-telineessä, joissa ilmoitettiin myös esimerkiksi toimijan tiedot.

Kaksi eri toimijaa yhteensä kolmessa eri myyntipisteessä oli merkinnyt mansikan laatuluokan kirjallisesti. Haastatteluiden perusteella osa myyjistä ei tiennyt myymiensä mansikoiden laatuluokkaa ja loput ilmoittivat marjojen olevan suullisesti 1. luokkaa.

Mansikan alkuperä ilmoitettiin maan nimen mukaan (esim. Suomi tai suomalainen) suuressa osassa myyntipaikoissa (80 %). Kuitenkin samoin kuin elintarvikkeen nimen kohdalla, alkuperämaata ei ollut aina ilmoitettu varsinaisessa tuotteen myyntikyltissä vaan banderollissa tai A-telineessä. Yhdellä toimijoista oli kirjallinen merkintä "kotimaista" ja toisella oli kirjallisesti ilmaisu "oman pellon mansikka" alkuperämaan sijaan.

Pakkaamattomien mansikoiden kohdalla reilulta puolelta marjoista (64 %) oli myyntikyltissä ilmoitettu mansikan lajike, joka on vapaaehtoinen merkintä. Myyjät, joiden myyntipisteessä ei ollut kirjallisena lajikkeen nimeä, kertoivat lajikkeen suullisesti kysyttäessä.

Pakattuja mansikoita myi vain yksi myyjätoimija, joka oli samalla ainut pelkästään ostomarjoja, ei oman tilan marjoja myyvä toimija. Pakatut marjat olivat 5 kg:n laatikoissa ja tuotteita oli kahdelta eri mansikkatoimijalta. Myyntikyltistä tuli ilmi elintarvikkeen nimi (mansikka) ja alkuperämaa (suomalainen), mutta ei laatuluokkaa. Toisessa pakkauksessa oli viljelijän nimi ja osoite, toisessa vain viljelijän/pakkaajan nimi ja paikkakunta. Molemmissa laatikoissa mansikoiden laatuluokaksi oli merkitty 1 lk ja marjat ilmoitettiin suomalaisiksi. Eränumeroita tai poimintapäivämääriä ja lajiketta ei ollut merkitty. Mansikoiden määräksi ilmoitettiin laatikossa 5 kg.

5.2 Jäljitettävyyssdokumentit

Suurin osa (90 %) tarkastetuista mansikan myyntikojuista myi oman tilan marjoja. Missään oman tilan mansikoita myyvässä myyntipisteessä ei ollut kuormakirjoja mansikoista eikä niitä suurimman osan myyntipisteiden myyjien mukaan ollut olemassa lainkaan. Muutamaa toimijaa haastateltiin suoraan paikan päällä tai heihin oltiin yhteydessä puhelimitse. Toimijoiden haastatteluiden perusteella pääosin oman tilan marjoista ei ollut myyntipaikkakohtaisia kuormakirjoja. Yksi toimija lähetti jälkikäteen kuormakirjan, jossa oli elintarvikkeen nimi,

alkuperää maa merkintä FIN (oma) ja tuotteen määrä. Laatu luokkaa ei ollut merkitty, vaikka toimipisteessä oli myynnissä kahta eri laatu luokkaa.

Vain yksi toimija myi pelkästään ostomariaa. Sen lisäksi yksi mansikkatilallinen myi ulkomaista ostomariaa alkukesästä kahdessa myyntipisteessään. Näistä ensimmäisellä oli näyttää ostolaskuja heti myyntipisteellä paikan päällä ja toinen lähetti tilausvahvistuksen dokumentin jälkikäteen. Laskussa oli merkitty tuotteen nimi ja määrä, mutta ei laatu luokkaa tai alkuperä maata. Tilausvahvistuksessa oli tuotteen nimi ja määrä, mutta ei alkuperä maata tai mansikan laatu luokkaa.

6. Tulosten yhteenveto ja jatkotoimet

Projektin tarkoituksena oli kerätä paikallistason tietoa mansikoiden merkinnöistä, jäljitettävyydestä ja myyjien toimintatavoista. Projektin tarkoituksena oli saada selville, miten hyvin ulkomyyntissä olevien mansikoiden merkinnät on ilmoitettu, minkälaisia jäljitettävyysojärjestelmiä toimijoilla on ja kuinka hyvin myyjät noudattavat säädöksiä.

Projektin tulokset osoittavat, että suurin osa mansikoiden myyntipisteistä täytti merkintä vaatimukset kohtalaisesti, mutta samalla ulkomyyntin mansikoiden merkinnöissä on suurta vaihtelevuutta eri toimijoiden välillä. Elintarvikkeen nimi löytyi jollain tavalla lähes kaikista irtomyyntipisteistä, mutta se oli usein sijoitettu suositusten vastaisesti banderolleihin tai A-telineisiin. Tämä voi johtaa kuluttajien harhaan ja heikentää merkintöjen selkeyttä. Samanlainen tilanne oli alkuperä maan ilmoittamisen suhteen. Alkuperä maan ilmoittaminen oli melko hyvin hoidettu, mutta muutama poikkeus, kuten "kotimaista" tai "oman pellon mansikka", voivat olla epäselviä ja tulkinnanvaraisia. Tällaiset merkinnät eivät täytä Ruokaviraston suosituksia, jotka vaativat maan nimen (esim. Suomi). Laatu luokan ilmoittaminen oli vähäistä, mikä voi johtua myyjien tietämättömyydestä tai välinpitämättömyydestä.

Pakattujen mansikoiden osalta (kaksi tuotetta) selkeä puute pakkausmerkinnöissä oli eränumeroiden tai poimintapäivämäärien puuttuminen ja toisessa pakatussa tuotteessa viljelijän/pakkaajan tiedot olivat vajavaiset. Tämä tekee tuotteiden jäljitettävyyden ja laadunhallinnan vaikeammaksi, mikä voi johtaa kuluttajien luottamuksen heikkenemiseen. Valvontaprojektin tulokset osoittavatkin, että jäljitettävyyso dokumentit olivat pääosin puutteellisia, erityisesti oman tilan marjoja myyvien toimijoiden kohdalla. Kuormakirjojen puute ja epäselvä kirjanpito vaikeuttavat elintarvikkeiden jäljitettävyyttä ja mahdollisten ongelmatilanteiden hallintaa. Ostomariaja myyvillä toimijoilla tilanne oli hieman parempi, sillä he pystyivät esittämään jonkinlaista dokumentaatiota, vaikka näissäkin oli puutteita, kuten alkuperä maan tai laatu luokan puuttuminen. Tämä viittaa siihen, että toimijoilla, niin alkutuottajilla, mansikan vähittäis- kuin tukkumyyjillä, on parantamisen varaa dokumentoinnissa.

Projektin suunnitteluvaiheessa oletettiin ostomariajojen myyjä olevan huomattavasti enemmän, mutta lopulta projekti keskittyi pääosin oman tilan marjojen myyntiin toimijoihin. Valtaosa tehdyistä havainnoista keskittyi myyntikyltteihin. Huomattava osa tarkastetuista oman tilan mansikoista myyvästä olivat Porin kaupungin terveystoiminnan valvontapiirin ulkopuolisia toimijoita. Porin terveystoiminnasta voidaan olla yhteydessä toimijan

paikalliseen terveystoimintaan ja tuoda esiin erityisesti jäljitettävyyssjärjestelmien puutteet. Jäljitettävyyden kohdalla ongelmana voi olla se, että lainsäädäntö ei määrittele jäljitettävyyssjärjestelmän yksityiskohtia. Toimijoilla ei välttämättä ole tarpeeksi tietoa jäljitettävyyden käytännön toteuttamisesta tai toisaalta esimerkiksi vastaanotto- ja lähetyspäivämäärien ollessa vain suosituksia, voi toimija suhtautua niihin välinpitämättömästi.

Ruokavirasto suosittelee, että toimijat pitäisivät kirjaa vastaanotto- ja lähetyspäivämääristä sekä nimikkeistä niin tarkasti, että ne voidaan yhdistää pakkausmerkintöihin. Valvontayksikössämme olisikin syytä pohtia, minkälainen jäljitettävyyssjärjestelmä nähdään asianmukaisena. Projektin aikana epäkohtien tullessa esiin, toimijoihin kohdistettiin ohjausta ja neuvontaa, ja sitä tulisi mahdollisesti jatkaa. Toimijoiden ohjaus ja neuvonta voisivat sisältää säännöllistä neuvontaa ja tukea myyntikauden aikana. Yksityiskohtaiset oppaat ja tarkistuslistat merkintöjen ja jäljitettävyyden varmistamiseksi voisivat auttaa toimijoita. Myyntipisteissä tulisi käyttää yhtenäisiä ja selkeitä merkintöjä, jotka ovat helposti nähtävillä ja ymmärrettävissä. Standardisoinnin avulla voitaisiin varmistaa, että kaikki pakolliset tiedot ovat esillä asianmukaisesti. Jäljitettävyyden osalta toimijoiden tulisi kehittää ja ylläpitää asianmukaisia jäljitettävyyssjärjestelmiä, jotka mahdollistavat elintarvikkeiden tehokkaan jäljittämisen. Tämä voisi sisältää esimerkiksi kuormakirjojen systemaattista käyttöä tai elektronisten järjestelmien käyttöönottoa tietojen kirjaamisen ja hallinnan helpottamiseksi. Lisäksi erätunnisteiden käyttöönotto olisi tärkeää, jotta tuotteet pystytään jäljittämään oikeaan erään. Yksittäisten valvontayksiköiden resurssit ovat kuitenkin rajalliset, joten myös Ruokaviraston kautta tuleva koulutus voisi tulla kyseeseen.

Yhteenvetona voidaan todeta, että projektin tulokset viittaavat siihen, että merkinnät ja jäljitettävyys eivät ole täysin Ruokaviraston vaatimusten ja suositusten mukaisia, mikä voi heikentää elintarviketurvallisuutta ja kuluttajien luottamusta. Tulos voi johtua useista tekijöistä, kuten tiedon puutteesta, resurssien vähäisyydestä tai välinpitämättömyydestä säädöksiä kohtaan. Projektin kuluessa tuli selväksi, että toimijoille tarvitaan lisää ohjausta ja neuvontaa merkintöjen ja jäljitettävyyden parantamiseksi. Valvontayksikön tulisi jatkaa tarkastuksia ja seurata toimijoiden kehitystä. Lisäksi olisi tärkeää kerätä palautetta kuluttajilta ja toimijoilta, jotta valvontakäytäntöjä voidaan kehittää edelleen sekä kommunikaatiota kohteiden vastuuyksiköiden kanssa on tärkeää pitää yllä, jotta osa tarkastusvastuusta saadaan pidettyä mansikkatilan valvojalla ja epäkohdat saadaan heidän tietoonsa.

Lähteet

Elintarvikelaki 9.4.2021/297. Viitattu 3.6.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2021/20210297#L2P14>

Evira 2018. Kasvisten alkuperän valvontahanke 2017. Eviran raportti. Dnro 6402/0943/2017. Viitattu 31.5.2024. <https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/yritykset/elintarvikeala/valmistus/elintarvikeryhmat/kasvikset/kasvisten-alkuperan-valvontahanke-2017.pdf>.

Evira 2017. Kasvisten alkuperän valvontahanke 2017. Perehdytystilaisuudet 23. ja 30.3.2027. Dia-esitys.

Ruokavirasto 2023a. Jäljitettävyyden on osa elintarviketoimintaa. Viitattu 31.5.2024. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/elintarvikeyrityksen-perustaminen-ja-omavalvonta/omavalvonta-ja-jaljitettavyys/jaljitettavyys/>

Ruokavirasto 2023b. Elintarvikkeiden alkuperämerkinnät. Viitattu 31.5.2024. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/elintarvikeala/pakkausmerkinnat-ja-markkinointi/pakolliset-elintarviketiedot/elintarvikkeiden-alkuperamerkinnaat/>

Ruokavirasto 2023c. 16 Jäljitettävyyden ja takaisinvedot. Viitattu 3.6.2024 <https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/oppaat/ieh/ieh-16/16-jaljitettavyys-ja-takaisinvedot/>

Ruokavirasto 2020. Tuorekasvisten merkinnät. Yksityiskohtaisia esimerkkejä eri kasvisten irtomyynti- ja pakkausmerkinnöistä. Ohje 6320/04.02.00.01/2020/1. Viitattu 4.6.2024. https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/elintarvikeala/alkutuotanto/tuorekasvisten_merkinnat_6320_1_fi_.pdf.

Ruokavirasto 2019. Uusi valvontamenetelmä varmistaa mansikan alkuperän. Viitattu 5.6.2024. <https://www.ruokavirasto.fi/laboratoriopalvelut/ajankohtaista-laboratoriopalveluista/uusi-valvontamenetelma-varmistaa-mansikan-alkuperan/>